

Reviderte nasjonalregnskapstall: Sterkere vekst i 2003 enn tidligere antatt

Kristine E. Kolshus og
Ingunn Sagelvmo

Statistisk sentralbyrå publiserte nylig endelige nasjonalregnskapstall for 2003 og foreløpige tall for 2004. De endelige tallene for 2003 viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) var 0,7 prosentpoeng høyere enn tidligere beregnet. Hovedforklaringen til dette ligger i nye og oppjusterte tall for industrien.

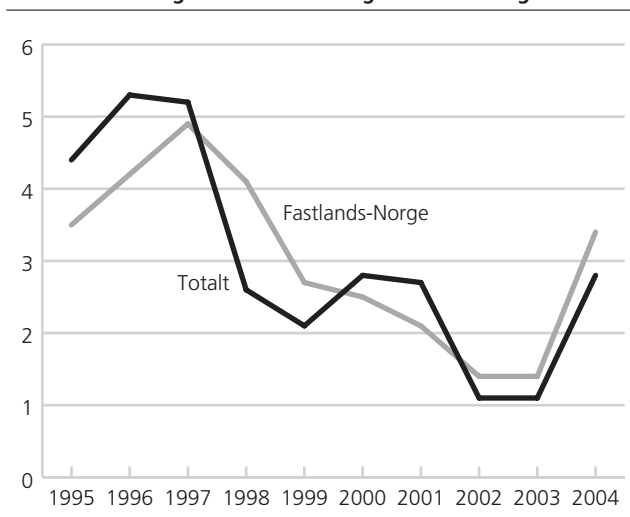
Ifølge de endelige tallene økte BNP for Fastlands-Norge med 1,4 prosent i faste priser fra 2002 til 2003, mens BNP totalt økte med 1,1 prosent. For begge størrelsene tilsvarer dette en oppjustering på 0,7 prosentpoeng. Tjenesteytende næringer er revidert noe ned, mens andre vareproduserende næringer i liten grad er endret fra de foreløpige tallene. Fra 2003 til 2004 viser oppdaterte foreløpige tall at BNP for Fastlands-Norge økte med 3,4 prosent. Dette er en svak nedjustering i forhold til de første anslagene for året. 2004-tallene viser en generell vekst i de fleste fastlandsnæringene, men den er særlig sterk innenfor varehandel, bygg- og anlegg samt noen transportnæringer. Volumveksten i BNP totalt for 2004 er beregnet til 2,8 prosent.

Veksten i BNP totalt og BNP for Fastlands-Norge var på samme nivå i 2003 som året før, mens den igjen økte i 2004. Til tross for den kraftige oppjusteringen av BNP for 2003, var veksten lav historisk sett. Konjunkturbunnen ble nådd i 2. kvartal 2003, og en må tilbake til slutten av 80-tallet for å finne tilsvarende lav vekst.

Årsaker til revisjoner

I forhold til det foreløpige årsregnskapet, bygger det endelige årsregnskapet på et mer fullstendig og detaljert statistikkgrunnlag. De viktigste kildene i det endelige årsregnskapet er de ulike strukturstatistikkene som blant annet inneholder informasjon om produksjonsinntektene fordelt på ulike varer og tjenester. Strukturstatistikken inneholder også informasjon om utgifter til varer og tjenester, og om investeringsutgifter fordelt på art. Til sammenligning vil informasjonen i de foreløpige regnskapene basere seg på ulike kort-

Figur 1. Volumvekstrater for BNP, 1995-2004. Prosent endring fra foregående år. Totalt og Fastlands-Norge

tidsindikatorer som produksjonsindeksen for industrien og ulike omsetningsindekser for tjenester. Mange av indikatorene er såkalte volumindikatorer. Til de foreløpige regnskapene har vi ingen informasjon om bruken av varer og tjenester i produksjonen og forutsetter derfor at strukturen i det siste endelige regnskap fortsatt gjelder. Prisinformasjonen i de ulike regnskapsversjonene er relativ lik.

Fra foreløpige til endelige tall kan man oppleve til dels betydelige revisjoner av detaljer i regnskapene, mens det makroøkonomiske hovedbilde i mindre grad revideres.

En revisjonsstudie (Evensen, 2004) viser at foreløpige nasjonalregnskapstall publisert gjennom de siste 30 årene gjennomgående har undervurdert aktivitetsveksten i forhold til endelige tall. Med noen få unntak, har allikevel de foreløpige nasjonalregnskapstallene beskrevet den makroøkonomiske utviklingen godt.

Kristine E. Kolshus er rådgiver ved Seksjon for nasjonalregnskap (kre@ssb.no)

Ingunn Sagelvmo er rådgiver ved Seksjon for nasjonalregnskap (isa@ssb.no)

Tabell 1. Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser. Årlig volumendring i prosent. Reviderte og tidligere publiserte tall for 2003 og 2004

	2003		2004	
	Revidert	Tidligere	Revidert	Tidligere
Vekst i Bruttonasjonalprodukt (BNP)	1,1	0,4	2,8	2,9
Oljevirkosomhet og utenlands sjøfart	-0,0	-1,0	0,4	0,4
Bruttoprodukt for Fastlands-Norge	1,4	0,7	3,4	3,5
Industri og bergverk	2,9	-3,9	2,0	1,7
Andre vareproduserende næringer	-3,2	-3,5	3,2	5,4
Tjenesteproduksjon ekskl. offentlig forvaltning	2,3	3,0	3,9	4,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	0,1	-0,1	2,2	2,0
Innenlands sluttanvendelse	1,5	0,4	5,7	5,9
Konsum i husholdninger	3,0	2,8	4,7	4,3
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	1,4	2,2	2,3
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	0,2	-2,0	7,8	9,1
Bruttoinvesteringer Fastlands-Norge	-3,7	-2,2	7,2	6,1
Eksport i alt	0,2	1,6	0,8	0,9
Import i alt	1,1	2,2	8,9	9,1
Vekst i sysselsetting og produktivitet				
Sysselsatte personer	-1,1	-0,6	0,4	0,2
Utførte timeverk	-1,6	-1,2	1,9	2,0
Lønn per normalårsverk	3,9	3,9	4,3	3,8
Bruttoprodukt per utførte timeverk	2,8	1,6	0,9	0,9
Prisvekst				
BNP-prisdeflator	2,6	2,4	5,5	5,0
Prisdeflator for BNP Fastlands-Norge	2,3	2,0	2,0	1,3
Prisdeflator for konsum i husholdninger	2,8	2,6	0,9	0,6
Vekst i inntektstall, løpende verdier				
Bruttonasjonalinntekt	4,4	3,2	8,0	7,9
Disponibel inntekt for Norge	4,6	3,0	9,0	9,1
Disponibel inntekt for husholdninger mv.	7,4	7,4	6,1	5,3
Sparing for Norge	1,5	-6,3	23,3	27,3
Sparing i husholdninger mv.	15,4	20,5	10,8	7,2
Sparing i offentlig forvaltning	-11,7	-12,5	57,1	51,3
Husholdningens sparerate i prosent	9,7	10,1	10,1	10,3

Økt lønnsomhet i industrien i 2003

De endelige tallene for industrien i 2003 viser oppjustering av verdiskapningen i de fleste industrinæringene sammenlignet med tidligere publiserte tall. Samlet sett ble bruttoproduktet for industrien justert opp med 16,5 milliarder eller 12 prosent i verdi. Årsaken er at strukturstatistikken viste at inntektene fra produksjonen var høyere enn først beregnet. Også verdien av produktinnsatsen viste seg å være høyere enn først antatt, men utgiftene ble likevel revidert opp langt mindre enn produksjonsinntektene. Prisdeflatorene er i liten grad endret, og resultatet er at produksjonsvolumet i industrien ble revidert opp med 3,0 prosentpoeng, fra en nedgang på 3,7 prosent til en nedgang på 0,7 prosent. Bruttoproduktet i faste priser er oppjustert med 7,1 prosentpoeng og vokste med 3,0 prosent fra året før.

De nye tallene for industrien framkommer etter at strukturstatistikk for industrien er innarbeidet. Denne viser at industrinæringer hadde relativt store inntek-

Produksjonsindeksen for industrien

Produksjonsindeksens overordnede formål er å måle utviklingen i verdiskapningen innen olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning på månedsbasis. Verdiskapningen er uttrykt ved bearbeidingsverdi til faktorpris, dvs. produksjon minus produktinnsats tillagt offentlige tilskudd og fratrukket offentlige avgifter. I praksis er det svært krevende å observere verdiskapningen på månedsbasis, og av den grunn benyttes bedriftenes produksjon i fysiske kvanta og utførte timeverk som indikatorer for utviklingen. Statistikken forutsetter altså at det er et stabilt forhold mellom produksjon og produktinnsats. Produksjonsindeksen benyttes i det foreløpige nasjonalregnskapet (KNR) i beregninger av produksjon, produktinnsats og bruttoprodukt for de nevnte næringene. Tall til produksjonsindeksen samles inn i en utvalgsundersøkelse som for de fleste næringer kun dekker bedriftenes hovedprodukter.

ter fra andre kilder enn tradisjonell industriproduksjon i 2003. For eksempel solgte noen næringer elektrisitet de hadde tilgang på i stedet for å anvende den selv. Denne type inntekter fanges ikke opp av produksjonsindeksen (PI) for industrien, som blir brukt som indikator i de foreløpige nasjonalregnskapstallene, se egen boks. For noen industrinæringer, som for eksempel metallindustrien, økte inntektene betydelig mer enn kostnadene. Dette skyldes blant annet at investeringer i nytt utstyr økte produksjonskapasiteten samtidig som det ga en bedre utnyttelse av råvaren. Gjennomgående resultat for de ulike industrinæringene i 2003 var økt lønnsomhet. Det var ellers en kraftig nedgang i antall industribedrifter i 2003. De gjenværende bedriftene var mer effektive enn de som ble borte. Denne gjennomsnittlige "effektivitetsbedringen" ble ikke fanget opp i våre tidligere beregninger som var basert på produksjonsstrukturen fra 2002.

For 2004 er ikke industrien revidert nevneverdig i forhold til tidligere publiserte tall. Volumveksten i bruttoproduktet for industri og bergverk er oppjustert og viser en økning på 2,0 prosent mot tidligere 1,7 prosent.

Økt driftsresultat

Den sterke revisjonen i bruttoproduktet i industrien medførte at også driftsresultatet ble kraftig oppjustert. Driftsresultatet i industrien er beregnet til i overkant av 35 milliarder kroner i 2003. Det er 6 milliarder kroner høyere enn året før og er en oppjustering av de foreløpige tallene på om lag 16 milliarder kroner. Dette bidro sterkt til at driftsresultatet samlet for alle næringer ble oppjustert med 22 milliarder sammenlignet med tidligere publiserte tall. Tallene viser for øvrig at samlet driftsresultat var 33 milliarder høyere enn i 2002. Oljevirkosomheten sto for 35 prosent av denne økningen, mens industrien sto for nærmere 18 prosent. Driftsresultatet for 2004 er beregnet til 520 milliarder kroner. Dette er en økning på 73 milliarder kroner fra 2003, med et bidrag på 58 milliarder kroner fra oljevirkosomheten.

Oppjustering av totale investeringer i 2003

Innenlandsk sluttanvendelse i 2003 var høyere enn tidligere antatt. Konsumet i husholdningene og i offentlig forvaltning var tilnærmet uendret. Revisjonene for 2003 er hovedsakelig knyttet til innarbeiding av ny informasjon om bruttoinvesteringer.

Totale bruttoinvesteringer viser tilnærmet nullvekst i faste priser fra 2002 til 2003. Sammenlignet med tidligere publiserte tall er dette en oppjustering med 2,2 prosentpoeng. Hovedårsaken til denne revisjonen er nye tall for utenriks sjøfart. Selv om volumutviklingen i bruttoinvesteringene i utenriks sjøfart viste en sterk positiv vekst fra 2002 til 2003, er allikevel nivået for dette året lavt sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 1997 til 2001.

Også bruttoinvesteringene i tjenestenæringen tilknyttet olje- og gassutvinning er oppjustert for 2003. Årsaken er blant annet ny informasjon om salg av en bore-rigg (negativ investering) som skulle vært ført under forretningsmessig tjenesteyting (utleie av maskiner og utstyr uten personell), men som i det foreløpige regnskapet ble ført som en desinvestering i tjenestenæringen tilknyttet olje- og gassutvinning. Oppjusteringen av investeringene i oljevirkomheten motsvares dermed av en tilsvarende nedjustering av investeringene i Fastlands-Norge.

Investeringene i Fastlands-Norge ble ytterligere nedjustert som følge av at strukturstatistikk for transportnæringene, hovedsakelig for luftfart og innenriks sjøfart, viste lavere investeringstall enn det som ble estimert i de foreløpige regnskapene.

Generelt er statistikkgrunlaget for investeringer i de foreløpige regnskapene mangelfullt. Unntaket fra dette er investeringstallene for industri, bergverk, kraftforsyning og oljevirkomheten. Til det endelige regnskapet innarbeides investeringstall fra de ulike strukturstatistikkene.

Offentlig forvaltning

Tallene for offentlig forvaltning for 2003 og 2004 er lite endret fra de foreløpige regnskapene, selv om mindre revisjoner er foretatt på bakgrunn av nye kapitalstall. For kommuneforvaltningen har revisjoner av grunnlagsdataene medført noen omfordelinger mellom næringer og konsumgrupper, uten at dette påvirker totaltallene.

Sysselsetting og lønn

Veksten i antall sysselsatte personer fra 2002 til 2003 er revidert fra -0,6 til -1,1 prosent. Hovedårsaken til denne revisjonen er at sysselsettingstallene er avstemt mot lønnskostnadstall fra strukturstatistikkene. De totale lønnskostnader er om lag 5 milliarder lavere enn tidligere beregnet. Den største nedjusteringen av lønnskostnader og sysselsetting finner vi i varehandel og forretningsmessig tjenesteyting. Utførte timeverk

Ny beregningsmetode for lønn

Bakgrunnen for overgang til ny beregningsmetode for lønn i det foreløpige nasjonalregnskapet er at det tidligere beregningsopplegget ikke i tilstrekkelig grad fanget opp virkningen av variasjoner i lønnstakernes langtidssykefravær og permisjonsfravær. Fra 2003 til 2004 falt gjennomsnittlige sykefraværssrate med om lag 1,0 prosentpoeng.

Lønn i nasjonalregnskapet er definert som lønnskostnader fratrukket arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier, og skal omfatte ordinære lønnsutgifter som påløper under produksjonsprosessen, bonusutbetalinger knyttet til arbeidsforhold, samt naturallønn som fordel ved fri bil (eller bruk av bil til redusert pris), gratis telefon og aviser mv. Lønn i nasjonalregnskapet inkluderer også avlønning for overtidsarbeide og lønn utbetalt til arbeidstakere under sykdom i arbeidsgiverperioden, det vil si de første 16 dager av sykefraværsløp etter dagens regelverk. For sykefravær utover arbeidsgiverperioden, har arbeidstakeren krav på sykepenger fra Rikstrygdeverket. Sykepenger regnes i nasjonalregnskapet som trygd, og inngår dermed ikke i lønnsbegrepet. For et gitt antall årsverk bidrar dermed en nedgang i langtidssykefraværet, slik det skjedde fra 2003 til 2004, til å øke veksten i samlede lønnsutgifter utbetalt av arbeidsgiverne og til å redusere veksten i trygdeutbetalingene.

Lønn per normalårsverk er i nasjonalregnskapet definert som forholdstallet mellom lønn og antall normalårsverk for lønnstakere. Antall sysselsatte normalårsverk er summen av heltidssysselsatte lønnstakere og deltidssysselsatte lønnstakere omregnet til heltidssysselsatte. Ved omregningen er såkalt stillingsbrøk lagt til grunn; to 50 prosentstillinger i en næring teller som en heltidssysselsatt og dermed som ett normalårsverk i den aktuelle næringen. Sysselsatte normalårsverk vil ikke være påvirket av variasjoner i fravær og i omfang på overtidsarbeide. Sysselsatte normalårsverk betraktes som en beholdningsstørrelse som yter tjenester i produksjonsvirksomheten i form av utførte timeverk.

Veksten i lønn per normalårsverk i nasjonalregnskapet kan tolkes som utviklingen i de samlede lønnsutgifter per beregnede heltidstilling. Avtalt lønn for lønnstakere, slik den til enhver tid fremkommer av gjeldende arbeidskontrakter betyr mye for utviklingen i denne størrelsen. I tillegg vil som nevnt variasjoner i fravær som arbeidsgiver ikke finansierer, det vil si langtidssykefravær og f.eks. fravær knyttet til fødselspermisjoner, samt betaling for overtidsarbeide påvirke utviklingen i lønn per normalårsverk.

Lønn per utførte timeverk er definert som forholdet mellom lønn og antall utførte timeverk for lønnstakere. I utførte timeverk inngår overtidstimer, mens fravær på grunn av ferie, sykdom eller permisjon ikke inngår. Mer overtidsarbeid bidrar til å øke antall utførte timeverk, mens høyere fravær trekker utførte timeverk ned. Veksten i lønn per utførte timeverk gir i en viss forstand uttrykk for «prisutviklingen» på utførte timeverk i produksjonsprosessen.

I SSBs lønnsstatistikk er hovedbegrepet månedsfortjeneste i alt, som omfatter utbetalt avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonuser, provisjoner o.l. For de fleste næringer som dekkes av lønnsstatistikken har SSB også publisert årslønnsberegninger for heltidsansatte. I lønnsstatistikken måles gjennomsnittlig lønn for lønnstakere som er i arbeid på tellingstidspunktet. Dette betyr at endringer i sykefraværet ikke vil påvirke lønnsveksten slik den måles i denne statistikken.

Tabell 2. Årlig prosentvis vekst i disponibel realinntekt for Norge 2000 - 2004.

	2000	2001	2002	2003	2004
Vekst i brutto nasjonalinntekt (BNI), løpende verdi	19,4	4,2	0,5	4,4	8,0
Vekst i disponibel inntekt for Norge, løpende verdi	21,6	3,8	0,1	4,6	9,0
Prisvekst netto innenlands anvendelse	4,1	3,5	2,0	2,9	1,5
Realvekst i bruttonasjonalinntekt	14,7	0,6	-1,5	1,4	6,3
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	16,8	0,2	-1,9	1,6	7,3

er justert ned i takt med nedjusteringen av antall sysselsatte personer.

I det foreløpige regnskapet for 2004 er det tatt i bruk en ny metode for beregning av lønnsinntekter og lønnsutgifter. Metodeomleggingen har i stor grad bidratt til at veksten i samlede lønnskostnader for 2004 har blitt revidert opp fra 4,1 prosent til 4,8 prosent. Som følge av denne omleggingen har også lønn per normalårsverk og lønn per utførte timeverk blitt oppjustert. Veksten i lønn per normalårsverk er revidert fra 3,8 til 4,3 prosent, mens lønn per utførte timeverk er endret fra 1,7 til 2,4 prosent. Se nærmere beskrivelse av metodeendringene i egen boks.

Revisjoner av inntekter og sparing

De reviderte tallene for 2003 viser en moderat vekst i brutto nasjonalinntekt (BNI) og disponibel inntekt for Norge, mens veksten i 2004 er den sterkeste siden rekordåret 2000. I løpende verdi er både 2003 og 2004 revidert noe opp forhold til tidligere publiserte tall.

Utviklingen i internasjonale finans- og valutamarkeder er viktig for de samlede formuesinntektene for Norge. Netto formuesinntekter til Norge har de tre siste årene vært positive, mens formuesstrømmer de 50 foregående årene gikk motsatt vei. Formuesinntektene fra Statens petroleumsfond er en viktig forklaringsfaktor bak denne utviklingen.

Inntektstallene i nasjonalregnskapet beregnes i løpende verdier, men det er også av interesse å vurdere tall for inntektsutvikling der en har korrigert for prisutviklingen. Til dette formålet benytter en nasjonalregnskapets deflator for netto innenlands anvendelse. Prisdeflatoren er brukt i beregningen av veksttall for disponibel realinntekt, gjengitt i tabell 2. Veksten i BNI og disponibel inntekt varierer noe fra år til år. Ikke siden 2000 har veksten i de løpende tallene vært så høy som i 2004. Den sterke veksten i 2000 og 2004 skyldes i stor grad at oljeprisene var svært høye disse årene, og denne bedringen i bytteforholdet overfor utlandet gjenspeiler seg også i realinntektsveksten. Etter den kraftige veksten i 2000, falt realveksten i BNI og disponibel inntekt til et lavt nivå de påfølgende tre årene, før den økte med 7,3 prosent fra 2003 til 2004.

Sparing for Norge er revidert opp i løpende verdi både for 2003 og 2004. Revisjonene var størst i 2003, og fører til at veksten i sparingen er oppjustert i 2003 og noe nedjustert i 2004 i forhold til tidligere publiserte tall. Endringene i sparingen for 2003 skyldes i hovedsak at både bruttonasjonalprodukt og netto formuesinntekter for Norge er oppjustert. I offentlig forvaltning er veksten i sparingen oppjustert med 5,8 prosentpoeng i 2004, noe som henger sammen med en revisjon i påløpte skatteinntekter i statsforvaltningen.

Nærmere om revisjonene for husholdninger og ideelle organisasjoner

For husholdningssektoren er sparingen revidert ned i 2003, mens revisjonene i 2004 er liten. Revisjonene i husholdningssektoren i 2003 skyldes særlig at lønnsinntektene er nedjustert. Husholdningenes formuesinntekter og formuesutgifter er revidert opp i både 2003 og 2004, men formuesinntektene er justert mer opp enn formuesutgiftene. Dette fører til at nettoformuesinntekter er revidert opp og motvirker noe av effekten fra lavere lønnsinntekter i 2003. Nettoanskaffelse av ikke-finansiell kapital har også blitt revidert opp i både 2003 og 2004. Det er særlig boliginvesteringene som har blitt justert opp. Revisjonene av inntekts- og utgiftskomponentene har ført til at nettofinansinvesteringene har blitt justert ned i både 2003 og 2004.

Utenriksregnskapet

Revisjoner i løpende priser for eksport og import skyldes hovedsakelig et nytt og mer oppdatert statistikkgrunnlag. Det er særlig utenriks sjøfart som står for en nedjustering på både eksport og importsiden i 2003 og 2004.

Volumutviklingen for eksport og import er nedjustert med henholdsvis 1,4 og 1,1 prosent for 2003. Dette skyldes både en nedjustering av verditallene og ny prisinformasjon. 2004 er lite endret fra de foreløpige tallene.

Se statistikkbanken på <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/> for detaljerte nasjonalregnskapstall.

Referanser

Evensen, Trude Nygård (2004): Er foreløpige nasjonalregnskapstall pålitelige?, *Økonomiske analyser* 2004, 6, Statistisk sentralbyrå, 32-44.